

**Handreiking voor het
Onderwijs bij het signaleren
van huiselijk geweld/
kindermishandeling**

Handreiking voor het Onderwijs bij het signaleren van huiselijk geweld/kindermishandeling

Gemiddeld heeft 1 kind in elke schoolklas te maken met een vorm van huiselijk geweld/kindermishandeling. Het is een beladen onderwerp waarvoor kinderen en ouders zich vaak schamen en dus zwijgen.

Daarom kan het voor de leerkracht, wanneer hij/zij een “niet plus gevoel” heeft bij een kind, moeilijk zijn om dit ter sprake te brengen. Je wilt immers dat een kind dat thuis te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling zich veilig voelt op school en plezier kan hebben. Maar school is ook een plaats waar personen aanwezig zijn die iets kunnen doen om huiselijk geweld/kindermishandeling te signaleren en te stoppen.

Wanneer je een vermoeden hebt van een “niet plus gevoel” kun je contact opnemen met Veilig Thuis om de situatie bespreken en zonodig advies in te winnen. Veilig Thuis heeft ervaren professionals in dienst met expertise op het gebied van Kindermishandeling en Huiselijk geweld. Zij denken graag met u mee hoe u het kind het beste kunt helpen. Een adviesgesprek is geen melding. Het adviesgesprek kan plaatsvinden zonder persoonsgegevens van het kind te delen. Uw gegevens, als professional, worden wel genoteerd.

Wat doe je wanneer je als leerkracht signaleert dat jouw leerling huiselijk geweld heeft meegemaakt of thuis wordt mishandeld of verwaarloosd?

Voor deze lastige situaties ben je als leerkracht, interne leerlingbegeleider of directeur verplicht om het per 1 januari 2019 aangescherpte 5 stappenplan met het afwegingskader van de wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling te gebruiken en te beslissen of je een melding gaat doen bij Veilig Thuis. De aanscherping heeft met name plaatsgevonden in stap 5. Hierin is opgenomen dat bij een vermoeden van huiselijke geweld of kindermishandeling of wanneer er sprake is van acute of structurele onveiligheid men een melding moet doen bij Veilig Thuis.

Samenwerking tussen professionals in het onderwijs en Veilig Thuis is belangrijk. Met deze handreiking, de aangescherpte meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en de aangepaste werkwijze van Veilig Thuis, willen we de samenwerking tussen de professionals in het onderwijs en Veilig Thuis versterken.

In deze handreiking gaan we eerst in op deze aangescherpte meldcode. Daarna geven we een aantal aanbevelingen voor schoolbesturen, schooldirecties, medewerkers met een specifieke taak en leerkrachten.

De vernieuwde Wet Meldcode Huiselijk Geweld/Kindermishandeling

Per 1 januari 2019 is de Wet Meldcode Huiselijk Geweld/Kindermishandeling vernieuwd en aangescherpt met afwegingskaders voor beroepsgroepen. Een afwegingskader ondersteunt de professionals op welke basis van welke overwegingen het vermoeden van HG/KM gemeld wordt.

Dit geldt ook voor professionals uit het onderwijs. Hieronder vindt u de meldcode:

Stap 1

In kaart brengen
signalen

Stap 2

Overleggen met collega en /of
eventueel (anoniem) Veilig Thuis

Stap 3

Gesprek met cliënt

Stap 4

Wegen: 5 vragen
1. Vermoeden (zie oranje)
2. Acute of structurele
onveiligheid

3. Hulp organiseren
4. Acceptatie
5. Resultaat?

Stap 5

Beslissen
I. Melden bij Veilig Thuis

II. En hulpverleners?

In Stap 4 vindt de afweging plaats.

In Stap 5 neemt de professional **twee** beslissingen in deze vaste volgorde:

- I. Het beslissen of een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk is. Bij een vermoeden van huiselijke geweld of kindermishandeling en wanneer er sprake is van acute of structurele onveiligheid dient men een melding te doen bij Veilig Thuis. en, vervolgens;
- II. Het beslissen of het zelf bieden of organiseren van hulp mogelijk is.

De aangepaste werkwijze van Veilig Thuis

Naast de invoering van de vernieuwde meldcode is er nog meer veranderd per 1 januari 2019. Vanaf die datum heeft Veilig Thuis een aangepaste werkwijze. Veilig Thuis draagt met deze aangepaste werkwijze bij aan het effectiever stoppen van geweld en het doorbreken van intergenerationale overdracht van geweld in gezinnen en huishoudens.

De belangrijkste veranderingen in de werkwijze van Veilig Thuis zijn:

In de nieuwe werkwijze vindt er meer afstemming plaats tussen Veilig Thuis en de meldende professional. Partnerschap!

Dit betekent dat:

- De houding van de Veilig Thuis professional is gericht op het aangaan van partnerschap.
- Een samenwerkingsrelatie ontstaat waarin gezamenlijk aan doelen en afspraken wordt gewerkt, die in overleg tot stand zijn gekomen.
- Partnerschap bij Veilig Thuis betreft zowel partnerschap met directbetrokkenen (ouders, kind, oudere) en het sociale netwerk.

De Radar- en Monitorfunctie

Deze functies brengen meer situaties van HG/KM in beeld. Door de afwegingskaders in de vernieuwde Wet meldcode HG/KM gaan professionals meer en vaker contact opnemen met Veilig Thuis. Hierdoor zijn professionals en Veilig Thuis vaker samen betrokken.

Radarfunctie

Om in te schatten of in een situatie sprake is van acute of structurele onveiligheid, is het van belang een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de aard en ernst van de problematiek. Huiselijk geweld en kindermishandeling betreft – helaas – problematiek die vaak jaren duurt. Het risico op herhaald slachtofferschap is groot. Daarom is het van belang dat Veilig Thuis signalen van verschillende melders kan combineren, ook over een langere periode van tijd. Het is dan ook noodzakelijk dat ernstige signalen en vermoedens van ernstig huiselijk geweld en kindermishandeling altijd worden gemeld, zodat ze ‘op de radar komen’ bij Veilig Thuis. Veilig Thuis heeft de wettelijke taak na een melding te onderzoeken of er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling en om, indien nodig, passende hulpverlening in te schakelen. Dit is kort samengevat wat bedoeld wordt met de ‘radarfunctie’ van Veilig Thuis. Bekijk *hier* de factsheet waarin een nadere toelichting op de bedoeling en werking van de radarfunctie wordt gegeven.

Monitorfunctie

De 26 Veilig Thuis organisaties registreren alle meldingen in een landelijk register. Dat maakt het mogelijk bij alle meldingen na te gaan of een gezin of huishouden eerder gemeld is bij een Veilig Thuis organisatie in een andere regio.

Voor gezinnen en huishoudens waar veiligheid uitblijft wordt het monitoren door Veilig Thuis uitgebreid naar gemiddeld anderhalf jaar. Daarbij gaat Veilig Thuis - in samenwerking met de keten- met alle leden van het gezin en huishouden in gesprek over hún veiligheid. Veilig Thuis beperkt zich niet langer tot het beantwoorden van de vraag of er hulp is, maar gaat na of veiligheid tot stand komt en ook daadwerkelijk standhoudt. Is dat het geval dan rondt Veilig Thuis het monitoren af.

Veiligheidsbeoordeling

Vanaf 2019 beoordeelt Veilig Thuis - met een vernieuwd instrument - de veiligheid bij alle binnengekomen meldingen op dezelfde manier. In de nieuwe werkwijze staat beschreven dat Veilig Thuis de melder en de direct betrokkenen na vijf werkdagen informeert over de uitkomsten van de veiligheidsbeoordeling. Als na de veiligheidsbeoordeling de conclusie wordt getrokken dat een casus wordt overgedragen aan een ketenpartner, informeert Veilig Thuis de melder en de direct betrokkenen daar ook zo concreet mogelijk over. Veilig Thuis spreekt met de betreffende ketenpartner af dat zij contact opnemen met Veilig Thuis als de veiligheid opnieuw in het geding komt of wanneer de onveiligheid blijft bestaan.

Afspraken tussen Veilig Thuis en de hulpverleners

Voor meldingen die na de veiligheidsbeoordeling niet in aanmerking komen voor de directe overdracht aan de hulpverleners heeft veilig Thuis twee diensten:

1. Voorwaarden en Vervolg

Veilig Thuis werkt samen met het gezin of huishouden en hulpverleners aan verdere hulp en behandeling. Veilig Thuis spreekt af wat er tenminste moet gebeuren om ervoor te zorgen dat een situatie direct veilig wordt. Dit zijn veiligheidsvoorwaarden die de basis vormen van de monitor van Veilig Thuis waarbij gevolgd wordt het daadwerkelijk veilig wordt.

2. Onderzoek

Onderzoek wordt ingezet als er nog geen antwoord is op de vraag of er sprake is van HG/KM. Onderzoek wordt ook ingezet in het geval leden van het gezin of huishouden niet willen samenwerken met de hulpverleners en Veilig Thuis.

Wat kunt u doen?

Allereerst worden de aanbevelingen voor u als schoolbestuurder of schooldirecteur beschreven. Daarna komen de aanbevelingen voor de medewerkers met een specifieke taak en de leerkrachten aan bod.

Schoolbestuur

Als schoolbestuur kunt u een impuls geven in de aanpak van kindermishandeling binnen uw organisatie. Dit kunt op verschillende manieren doen.

Allereerst is het opnemen van het werken met de meldcode in de kwaliteitscyclus en het agenderen als vast gespreksonderwerp met de schooldirectie een belangrijke actie. Met deze acties blijft het werken met de meldcode een onderwerp waar over gesproken wordt en verantwoording over wordt afgelegd. Hierbij is het ook van belang dat naast de meldcode wordt gesproken over het advies vragen aan Veilig Thuis. Daarnaast kunt u binnen uw bestuur een centraal contactpersoon aanwijzen die het signalen van en het toepassen van de meldcode in het takenpakket heeft. Deze contactpersoon kan namens het bestuur extern (zoals met gemeenten en andere besturen) en intern (beleidsmatig en naar de eigen scholen) het thema onder de aandacht brengen en houden.

Deskundigheid bevorderen is ook een belangrijke actie. Door via intranet informatie aan te blijven bieden over signaleren, wijze van gesprekken voeren, privacy et cetera blijven medewerkers geïnformeerd over het onderwerp. Daarnaast is het belangrijk om een aanbod voor deskundigheidsbevordering te hebben voor de professionals.

Tot slot hebben scholen een aandachtsfunctionaris. Zij spelen een belangrijke rol op de werkvloer. Door een netwerk te creëren, waarbij zij enkele keren per jaar bij elkaar te laten komen, krijgen zij de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen, kunnen nieuwe ontwikkelingen worden toegelicht en kan intervisie gehouden worden.

Schooldirectie

U heeft als schooldirecteur een grote rol in het expliciet benoemen van de verantwoordelijkheid van alle collega's om alert te zijn en actie te ondernemen bij een niet pluis gevoel. Belangrijk hierin is een schoolklimaat te creëren waarin ondanks de vele taken die een school heeft, de urgentie en relevantie van het signaleren, het gebruik van de adviesfunctie van Veilig Thuis en het toepassen van de meldcode wordt gevoeld. Daarnaast moet een school een sociaal veilige omgeving zijn waarin leerkrachten er zijn voor elke leerling. De zorg voor een leerling houdt niet op bij een melding; juist dan kan een leerling goed de steun van de leerkracht gebruiken (zonder dat die een therapeutisch hulpverlener wordt). U kunt uw leerkrachten hierin ondersteunen door bijvoorbeeld een cursus hierover aan te bieden.

Medewerkers met een specifieke taak

Medewerkers met een specifieke taak zijn de aandachtsfunctionarissen, schoolmaatschappelijk werkers en zorgcoördinatoren.

Voor de medewerker is het van belang dat hij/zij voldoende tijd en aandacht heeft voor het werken met de meldcode. Het hebben van een duidelijke taakomschrijving hoort ook daarbij. Zo zijn de aandachtsfunctionarissen en zorgcoördinatoren de personen die de leerkrachten moeten motiveren en coachen om met de meldcode te werken. Zij zijn degenen die eventuele weerstanden bij leerkrachten moeten/kunnen weghalen. Om hun eigen kennisniveau op peil te houden is het behalve het blijven volgen van trainingen, ook handig om een eigen netwerk te hebben waarin kennis en ervaringen worden gedeeld. Dit is ook bij de aanbevelingen voor het schoolbestuur genoemd.

Leerkrachten

Voor leerkrachten is het van belang om voldoende kennis te hebben over de meldcode en vaardigheden te hebben om kindermishandeling te signaleren. Daarnaast dienen zij ook de weg naar Veilig Thuis voor advies en ondersteuning te kennen. Tot slot moeten zij ook de vaardigheden hebben om de vermoedens van kindermishandeling bespreekbaar te maken. Het is dus belangrijk dat zij trainingen volgen en dat zij weten hoe de routing loopt binnen de school en waar de leerkracht naar toe kan met zijn zorgsignalen. Tot slot kunnen leerkrachten het onderwerp ook in hun klas bespreekbaar maken. Hiervoor zijn verschillende lessen ontwikkeld.

Bronnen

De informatie die voor deze handreiking zijn gemaakt komen uit:

- Handreiking signaleren kindermishandeling en gebruik meldcode en verwijzindex, geschreven door: BPPR, CVO, LMC-VO, STC, Wartburg College en gemeente Rotterdam
- Handreiking samenwerking tussen Onderwijs en Veilig Thuis Zuid-Holland Zuid bij het signaleren van huiselijk geweld/childermishandeling.

Informatie over de meldcode en de aanpak kindermishandeling

Er is veel informatie te vinden over de meldcode en de aanpak. In deze paragraaf/factsheet worden enkele nuttige sites genoemd. Deze sites zijn voor zowel bestuurders, als directie en medewerkers interessant.

Nuttige websites

<https://www.poraad.nl/themas/school-kind-omgeving/sociale-veiligheid>

De website van de PO-raad heeft een thema Sociale veiligheid als pagina. Op deze website staat de link naar het gratis magazine Veilig. Het magazine bevat uitleg over de Meldcode, voorbeelden hoe je als leerkracht het verschil kunt maken en tips voor praten met leerlingen en ouders. Daarnaast laat het magazine verschillende kanten zien: verhalen van kinderen met een enorme veerkracht, maar ook hoe het mis kan gaan.

<https://www.poraad.nl/beweging-tegen-kindermishandeling>

De Beweging tegen kindermishandeling is een samenwerkingsverband van de onderwijsorganisaties PO-Raad en VO-raad, de Algemene Vereniging van Schoolleiders (AVS), de brancheoepels Brancheorganisatie Kinderopvang (BK), Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang (BMK) en Sociaal Werk Nederland (SWN), en de ouderorganisaties BOinK en Ouders & Onderwijs. Zij hebben als doel bewustwording te creëren en handelingsvaardigheid en -bereidheid bij professionals te vergroten. Op de website van de PO-raad staan contactpersonen vermeld en diverse links naar handige informatie.

<http://www.kindermishandelingonderwijskinderopvang.nl/>

De Beweging tegen kindermishandeling heeft een site ontwikkeld waar u informatie vindt over kindermishandeling, waaronder huiselijk geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. De informatie is bedoeld voor professionals in de kinderopvang en het onderwijs. Aanbieders van diverse trainingen, informatie over een aandachtfunctionaris, tips voor het voeren van gesprekken met ouders en kinderen zijn onderwerpen die op deze site staan.

www.weektegenkindermishandeling.nl

Ieder jaar vindt de week tegen kindermishandeling plaats. Dit jaar is dat van maandag 18 tot en met zondag 24 november 2019. Op de website staat welke organisaties er mee doen en welke activiteiten plaatsvinden. Op deze website staat ook een terugblik van 2018.

www.veiligthuisrr.nl en <https://veiligthuiszuidhollandzuid.nl/>

De websites van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond van Veilig Thuis Zuid-Holland zuid bieden informatie over onder andere kindermishandeling en huiselijk geweld, voor zowel betrokkenen als professionals.

www.Meldcode.nl

De website van de Rijksoverheid met interessante informatie over de Meldcode en het bijbehorende stappenplan.

Educatie voor scholieren

Er zijn verschillende mogelijkheden om kindermishandeling in de klas bespreekbaar te maken.

Toneelvoorstellingen

Er zijn verschillende voorstellingen ontwikkeld voor scholieren om kindermishandeling bespreekbaar te maken. Hieronder staat een aantal genoemd:

<http://kei-hart.nl/voorstelling.html>

Doelgroep: basisscholen groep 7 /8 , voortgezet onderwijs klassen 1 en 2, maar ook voor MBO's zorg en welzijn, Pabo's of andere belangstellenden

De voorstelling bestaat uit allemaal losse scenes, zodat de meeste vormen van huiselijk geweld voorkomen. Alle acteurs spelen steeds wisselende rollen, om aan te tonen dat huiselijk geweld iets is wat iedereen kan overkomen.

<http://www.theaterinfeite.nl/theater-met-inhoud/kinderrechten/blauwe-plekken/>

Doelgroep: basisscholen groep 8, voortgezet onderwijs klassen 1 en 2, MBO's en zorgprofessionals.

Het bekroonde boek van Anke de Vries 'Blauwe plekken' is bewerkt tot een theaterstuk voor middelbare scholen. Dee voorstelling wordt, zeer intiem en veilig, gespeeld in de klas. De voorstelling gaat gepaard met een lespakket.

<https://www.schottinderose.com/griezelgeheim.html>

Doelgroep: basisscholen groepen 1 – 8.

Een project voor het basisonderwijs waarin gezond en grensoverschrijdend gedrag op een zorgvuldige, passende en kindvriendelijke manier bespreekbaar wordt gemaakt. Ook sluit het project aan bij bestaande programma's over seksualiteit & relatie. GRIEZELGEHEIM bestaat uit een voorstelling en een zorgprogramma met een training voor leerkrachten en een lespakket voor leerlingen.

Lessen in de klas

Doelgroep: kinderen, ouders en onderwijsprofessionals.

<https://kindermishandeling.hetklokhuis.nl/>

De website is wat ouder, namelijk uit 2013, maar is nog wel bruikbaar. Het biedt informatie voor kinderen, maar ook voor ouders en scholen. Voor scholen is zelfs een project op de website gezet. De serie lessen die het Klokhuis aanbiedt, biedt de kans om het lastige en beladen onderwerp bespreekbaar te maken in de klas.

Overigens biedt ook de kindertelefoon gastlessen aan voor klassen. Dit heeft wellicht een bredere insteek, maar sluit wel aan op het onderwerp. (www.kindertelefoon.nl/gastles)

<https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/toolkit-kindermishandeling/>

Gemeente Rotterdam heeft een toolkit ontwikkeld en deze op de website gezet. Op deze website zijn handige links te vinden naar websites over lesprogramma's over pesten, weerbaarheid en ook het project kindermishandeling van het Klokhuis staat erop.

Naast de toolkit zijn er ook brochures voor scholen, lesmateriaal, zoals een quiz, lesbrieven bij voorleesboek en kleurplaten ontwikkeld.